

3. Концепція педагогічної освіти. – К., 1998 – 20 с.
4. Ліненко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї: Монографія ОКФА. – 1995.-80с.
5. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917-1985 рр.). – К.: Либідь. – 1992. – 196 с.
6. Мороз А. Г. Профессиональная адаптация выпускника педагогического вуза: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. – К., 1983. – 480 с.
7. Мороз О. Г. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація. – К.: Правда Ярославичів, 1997. – 166с.
8. Слостенин В. А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки. – М.: Просвещение, 1976. – 160с.
9. Троцько Г. В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах.: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. – Х., 1996. – 421.
10. Хмель Н. Д. Теоретические основы профессиональной подготовки учителя: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. – А. – 1986. – 346 с.

УДК 378.147:81.111

О.І. Літікова

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВУЗІ МОРСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті відображено своєчасність впровадження комунікативного підходу до навчання англійської мови у морських вузах на сучасному етапі, розглянуто психологічні й фізіологічні аспекти курсантської аудиторії, що обґрунтовують його доцільність.

The article shows timely character of communicative approach implementation into teaching of English language in maritime institutes today, considers psychological and physiological aspects of cadets' audience, which substantiate its expediency.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Навчання англійської мови професійного спрямування у морському вузі має своєю метою не лише вивчення професійно орієнтованої лексики і супутніх граматичних правил, а й засвоєння курсантами суспільного морехідного досвіду і формування уміння ефективно його використовувати у майбутній професійній діяльності.

Для майбутніх фахівців морських спеціальностей спілкування у багатомовному екіпажі має стати однією із складових їх професійної діяльності. Завдяки спілкуванню англійською мовою стане можливим для них організувати свою діяльність, розбудувати план співпраці у колективі, розподілити функції для успішної реалізації поставлених завдань. Саме від того, наскільки успішним буде спілкування, залежатиме рівень адаптації молодого фахівця до умов життя в морі і його самореалізації у праці.

Зв'язок з найважливішими науковими та практичними завданнями. Оскільки питання про входження України до Болонського освітнього простору вирішене на урядовому рівні ще у 2006 році, інтегративні процеси у морських вузах сьогодні мають забезпечити збереження традицій вітчизняної морської освіти та 25-річний досвід роботи у світовому морському просторі, визначений Міжнародною конвенцією ІМО ПДМНВ, а також гарантувати високу якість фундаментальної освіти та всебічного розвитку особистості випускника морського вузу [2].

Аналіз ПДМНВ, основного документу, який регламентує професійні компетенції майбутніх моряків, свідчить, що знання англійської мови та уміння спілкуватися нею мають обслуговувати цілу низку професійних навичок: робота з картами та іншими навігаційними посібниками, розуміння метеорологічної інформації, повідомлення про безпеку й експлуатацію судна, підтримання зв'язку з іншими суднами та береговими станціями,

розуміння та використання в усній і писемній формах Стандартного морського навігаційного словника-розмовника та ін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми. Проблему формування умінь курсантів спілкуватися англійською мовою по-різному вирішують дослідники: В.І.Бобровський, Г.Я.Дубнер, Н.О.Івасюк, Н.В.Мороха, О.В.Цобенко, Б.О.Півненко. Вони є авторами багатьох наукових статей і ряду гарних підручників англійською мовою для різних морських спеціальностей.

На жаль, викладачі вузів, використовуючи їх у своїх роботах, роблять акцент на формуванні лише теоретичних знань та умінь правильно називати, наприклад, бак, корму, палубу, що ніяк не може бути проявом необхідного рівня компетенції майбутніх моряків. І, навпаки, використання цих слів у спілкуванні при розв'язанні професійних завдань, наприклад, у ситуаціях, коли потрібно розпізнати серйозні пошкодження корпусу, контролювати ремонтні роботи, складати акти пошкоджень, використовуючи правильні терміни, співвідносити їх з судовими планами, є справжнім доказом сформованої комунікативної компетенції. Саме тому *метою нашої статті* є обґрунтування доцільності запровадження комунікативного підходу до навчання курсантів морських вузів англійської мови.

Викладення основного матеріалу. З огляду на те, що у багатьох курсантів на початку навчання англійської мови спостерігається недостатньо сформований рівень комунікативної компетенції, невміння самостійно висловлювати свої думки, відчуття невпевненості у власних можливостях спілкуватися та ін. навчання спілкуванню англійською мовою для більшої частини першокурсників можна розглядати як таке, що відбувається в умовах психологічного дискомфорту. Нейропсихологічні дослідження (Е.Д.Хомська, В.Л.Біанки, Л.Я.Балонов, В.Л.Деглін) доводять, що в умовах утрудненої розумової діяльності у людини посилюється асиметрія мозку і більш виразнішими стають функції саме домінуючої півкулі мозку (лівої чи правої) і це, звичайно, потребує відповідної корекції з боку викладача для того, щоб зробити процес навчання максимально сприятливим як для представників лівопівкульової, так і правопівкульової організацій мозку [1: 215].

Особливо важливими є такі заходи для хлопців у порівнянні з дівчатами. Як стверджує нейропедагог А.Л.Сиротюк, хлопці володіють нижчою стресостійкістю, ніж дівчата, так як у останніх нервових волокон, що з'єднують півкулі мозку, значно більше. Тому менш комфортно в умовах традиційного підходу до навчання англійської мови у вузах, орієнтованого на лівопівкульове мислення (раціонально-логічний спосіб засвоєння, індивідуальна робота, багатократне повторення, діяльність, яка потребує віддаленої реакції та ін.) відчувають себе саме правопівкульові хлопці, адже існуючі методики і програми не підходять для них [5: 14].

Потреба у запровадженні особливого підходу до навчання хлопців підтверджується ще й з фізіологічної точки зору. Доведено, що на представниках чоловічої статі відпрацьовуються усі "нововведення" еволюції. У чоловіків більше корисних й одночасно шкідливих мутацій (генетичних відхилень). Серед них більше як проблемних й відсталих, так і обдарованих.

На жаль, сучасна освіта пропонує безстатевий підхід до навчання. Способи навчання англійської мови, зокрема, які є сприятливими для дівчат, виявляються непрацюючими у хлопців. Якщо у дівчат відношення до форм і змісту навчальної роботи досить лояльне, то у хлопців різко є вираженим негативізм не тільки до системи учбових взаємовідносин, а й до навчальної роботи взагалі. Завдяки біологічним і психофізіологічним властивостям дівчата є більш конформними і навіюваними, ніж хлопці. Їх сприйняття більш деталізоване, звідси більша потреба у зовнішній впорядкованості, а мислення більш конкретне й прагматичне, орієнтоване на одержання необхідного результату.

За здібностями – у хлопців переважають комунікативно-просторові (фізика, геометрія, астрономія – улюблені предмети для хлопців), а дівчата переважають хлопців за знаково-вербальними (маніпуляції з цифрами й формулами в алгебрі, хімії, словоформами у

лінгвістиці). Цікавим є відомий у США досвід навчання математики Дж.Скольника, К.Ланборга, Л.Дея, які з метою розвитку інтересу до предмета у дівчат пропонують навчати їх відокремлено від хлопців, адаптуючи навчальний матеріал до особливостей мислення дівчат. У результаті дівчата демонструють значне підвищення успіхів у засвоєнні знань з математики.

Враховуючи вищезазначений досвід відокремленого навчання дівочої аудиторії, розповсюджену серед хлопців тенденцію неприйняття невластивої їм стратегії навчання, їх намагання усілякими способами вийти з-під контролю, можна зробити висновок, що відокремлене за статтю навчання курсантів англійської мови можна використовувати з метою адаптації навчального середовища (методів і способів роботи) до статево обумовлених особливостей здібностей хлопців.

Потреба у вдосконаленні процесу навчання англійської мови шляхом вибору правильного підходу у вузах морського спрямування покликана протиріччям між високими вимогами до професійної підготовки фахівців морської справи міжнародного рівня і недостатнім рівнем комунікативної компетенції випускників, який спостерігається сьогодні.

Прийняття до уваги статево обумовлених особливостей чоловічої учнівської аудиторії – поєднання схильності до пошукової діяльності, висуванню нових ідей та нестандартного вирішення завдань з невеликими вимогами до ретельності й акуратності виконання; переважання цілісного сприйняття і запам'ятовування над структурно-змістовим (С.О.Ізюмова); переважання у хлопців комунікативних здібностей над вербальними, комунікативно-мовленнєвих умінь над когнітивно-лінгвістичними (Е.О.Голубєва, М.К.Кабардов, М.О.Матова) – дали нам змогу зробити висновок про доцільність використання саме комунікативного методу у навчанні англійської мови курсантів морських вузів з метою покращення їх загальної професійної підготовки [3; 4].

Прикладом запровадження комунікативного підходу у практику навчання англійської мови є експеримент, який здійснюється у Херсонському морському інституті з 2007 року на кафедрі англійської мови під керівництвом завідувачої, кандидата педагогічних наук В.Ф. Кудрявцевої. У рамках експерименту проводяться чисельні семінари, тренінги, відкриті заняття, мастер-класи, наукові конференції, на яких викладачі різного віку набувають якісно нового досвіду – навчання курсантів професійно орієнтованому спілкуванню.

Характерними прийомами комунікативного підходу, які широко використовуються, є: впровадження *warming-up exercises* на початковому етапі заняття; робота у мікрогрупах і парах змінного складу; навчання тільки у спілкуванні та інтерактивній взаємодії; використання різноманітних ігор (лінгвістичних й комунікативних), які проходять у динаміці, часто з використанням м'яча та інших предметів. Серед цікавих видів роботи, без яких неможливо уявити комунікативний метод, можна вважати: колективне складення розповіді за принципом *snowball*, проглядове читання тексту, аудіювання в парах, синхронне мовлення у парах змінного складу. Кожен викладач перед тим, як проводити той, чи інший вид роботи має чітко усвідомлювати, для чого він його проводить, з якою метою і які способи виконання є найбільш вдалимими й результативними.

Вільне спілкування у деяких курсантів відбувається не завжди відразу, а лише у результаті кропіткої роботи викладачів по тренуванню певних мовних моделей до автоматичного їх використання в ігровій формі. Викладачі поступово відходять від фронтальної роботи, передаючи ініціативу у спілкуванні у руки курсантів через посередництво етапу хорової роботи.

У процесі впровадження цього методу курсанти поступово набувають комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації спілкування. Вони навчаються комунікації у процесі самої комунікації. Характерні для комунікативного методу мовленнєві завдання, виправдані дефіцитом інформації, стимулюють уяву й творче відношення курсантів до їх виконання. Мовленнєва взаємодія проходить в найрізноманітніших формах інтерактивної діяльності: парах, тріадах, невеликих групах, з усією групою.

Мовленнєвий матеріал орієнтовано на його функцію, а не на форму, а тому лексична й граматична правильність лишаються другорядними по відношенню до думки. Метою комунікативно орієнтованого навчання англійської мови стають: відмова від шаблонних зазубрених мовних моделей і фраз, їх руйнування на користь створення нових, відповідних до ситуації спілкування.

За традиційного навчання спроби викладача виправляти увесь час помилки й прогнозувати варіанти мовленнєвої поведінки у курсантів закріпачують їх і взагалі суперечать комунікативності. Запроваджений комунікативний метод дає змогу курсантові вибирати з власного арсеналу мовних засобів. Свобода у виборі форми для висловлення того чи іншого комунікативного наміру активізує мислення, дає змогу добирати й практикувати різні форми мовлення, розвивати компетентність у спілкуванні англійською мовою.

Помітні результати від впровадження комунікативного підходу у навчання англійської мови курсантів морського вузу дозволяють зробити такі висновки: 1) враховуються статево обумовлені психологічні і фізіологічні особливості здібностей чоловічої учнівської аудиторії, 2) пропонуються відповідні до них види навчальної роботи; 3) аналіз результатів навчання виявляє набагато вищий рівень сформованих знань, навичок і умінь англійської мови курсантів експериментальних груп порівняно із контрольними групами. Тому перспективними для подальших розвідок у даному напрямку можна вважати наступні дослідження: 1) співвідношення індивідуального і колективного у навчанні в рамках комунікативного підходу; 2) розробка комунікативних завдань з використанням автентичних матеріалів; 3) пошук резервів розвитку комунікабельності навіть у найнекомунікабельніших курсантів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балонов Л.Я., Деглин В.Л. Слух и речь доминантного и недоминантного полушарий. – Л.: Наука, 1976. – 217 с. – Библиогр.: С. 213 – 215.
2. Болонское образовательное пространство и новые возможности повышения качества подготовки моряков. – Морское образование. – 2007. – №1-2. – С. 39.
3. Голубева Э.А., Изюмова С.А. и др. Опыт комплексного исследования учащихся в связи с некоторыми проблемами дифференциации обучения // Вопросы психологии. – 1991. – №2. – С. 132 – 140.
4. Кабардов М.К., Арцишевская Е.В. Типы языковых и коммуникативных способностей и компетенций // Вопросы психологии. – 1996. – №1. – С. 34-49.
5. Сиротнюк А.Л. Развитие міжкульової взаємодії // Психолог. – 2002. – №44. – С. 13 – 15.

УДК 37. 02

В.М. Мелконян

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ДО СТВОРЕННЯ ПИСЕМНОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Стаття присвячена питанням формування підготовчого етапу в системі навчання написання твору, робота над яким складається з навчання постановки мети, “мозкового штурму”, розробки основного тезису, планування твору.

The article deals with the questions of developing skills in preparation writing compositions. The preparation is connected with teaching putting aims, brain storm, working out the main thesis, plan of the composition.

Актуальність теми статті значною мірою зумовлюється розширенням сфери функціонування писемного спілкування, що відображає сучасний стан розвитку суспільства. Соціальна зумовленість суспільства полягає в тому, щоб майбутній учитель був